

Nationalt Center for
Forebyggelse af Ekstremisme

Styrk medborgerskabet
sammen med civilsamfundet

– en metodehåndbog
til kommunerne

STYRK MEDBORGERSKABET SAMMEN MED CIVILSAMFUNDET
- EN METODEHÅNDBOG TIL KOMMUNERNE

Grafisk tilrettelæggelse:
Mouret.dk

ISBN elektronisk publikation
978-87-93445-12-3

© 2018, Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Indledning	4
Kapitel 2. Partnerskaber	7
Kapitel 3. Rundbordsdebatter	12
Kapitel 4. Safe Spaces	17

KAPITEL 1

Indledning

Et aktivt medborgerskab kan fremmes ved et systematisk samarbejde mellem lokale myndigheder og civilsamsfundsaktører som foreninger, interesseorganisationer og øvrige netværk og ressourcepersoner. Det viser erfaringer fra både ind- og udland.

Når civilsamfundet inddrages som en sparrings- og samarbejdspartner og således oplever at få indflydelse og blive respekteret som en værdifuld ressource, afføder det tillid til, at det at engagere sig i samfundet betaler sig. Styrkelse af medindflydelse, ansvar og demokratiske færdigheder er fundamentet for den sammenhængskraft, der er nødvendig for at skabe og opretholde et samfund præget af ligeværd og medborgerskab. Dette er samtidig et væsentligt bolværk mod social mistrivsel og kan have en positiv effekt i forhold til at forebygge radikaliserings og ekstremisme. I en dansk sammenhæng ligger der et stort og til dels stadig uudnyttet potentiale i at opbygge og understøtte et sådant tværsektorielt samarbejde, så positive fællesskaber kommer til at stå tydeligt frem som relevante alternativer til negative fællesskaber og risikoadfærd.

1.1 Samarbejde mellem lokale myndigheder og civilsamfundet

Når lokale myndigheder ønsker at arbejde med indsatser for at fremme lokalmiljøernes trivsel og positive udvikling, kan de med fordel tænke civilsamfundet ind som en relevant ressource og mulig samarbejdspartner. Lokale civilsamsfundsaktører har med deres position og indsigt i lokalsamfundet et unikt potentiale for at byde ind med en anden vinkel og ressource i det forebyggende arbejde.

De fleste af landets kommuner er i dag bevidste om dette potentiale og har derfor ofte en strategi for samarbejdet med civilsamsfundsaktører, og ifølge Center for frivilligt socialt arbejde (Frivilligrapport 2014) har over halvdelen

af kommunerne derfor også medarbejdere, som arbejder specifikt med samarbejdsrelationer med civilsamfundet.

Desuden har kommunale frivillighedskonsulenter ofte kontakt til eller sidder med i de frivilligcentre og -råd, der også findes i mange kommuner. Der er sket en markant udvikling i den måde, kommunerne tænker civilsamfundet ind i deres indsatser på, selvom inddragelsen primært har været anvendt indenfor velfærdsområdet. Når målet er at opbygge sammenhængskraft og styrke modstanddygtighed i lokalområderne, er de lokale myndigheders inddragelse af civilsamsfundsaktører et område, hvor der stadig er meget at hente.

1.2 Metodehåndbogen

Formålet med denne metodehåndbog er at yde støtte til lokale myndigheders samarbejde med lokale civilsamsfundsaktører ved at præsentere kommuner for tre konkrete metoder, som med fordel kan anvendes i bestræbelsen på at styrke medborgerskab og sammenhængskraft for derigennem at fremme trivsel og positive fællesskaber lokalt. Lykkes disse bestræbelser, kan det endvidere have en forebyggende effekt i forhold til problematikker som eksklusionsfølelse og socialmarginalisering, radikaliserings og ekstremisme.

Håndbogen bestræber sig ikke på at introducere nye eller helt anderledes metoder, end der tidligere har været anvendt i tværsektorielle samarbejder med denne type formål. Hensigten er derimod at præsentere tre forholdsvis enkle metoder, der er gode erfaringer med at bruge i ind- eller udland, og som er tilpasset en dansk kommunal kontekst. Valget af metoder repræsenterer således også en øvelse i at sortere i den store mængde af eksperimenter, tiltag og metoder, der har været introduceret og anvendt med varierende succes. Der er ikke tale om evidensbaserede metoder, der opfylder de gængse kriterier herfor, men om metoder, der bygger på

god praksiserfaring fra både ind- og udland, og som her præsenteres i en form, der er tilpasset danske forhold for at tydeliggøre og optimere anvendelse og effekt.

Når en lokal myndighed ønsker at iværksætte en konkret indsats med inddragelse af lokale civilsamfundsaktører, kan håndbogen således fungere som en ramme for et sådant samarbejde, fx ved at kommunen beslutter sig for at afprøve en eller flere af de konkrete metoder, som er beskrevet i håndbogen. Det er således hensigten, at lokale myndigheder kan spare tid og skyde genvej ved her at blive præsenteret for tre metoder, der er gode erfaringer med effekten af, hvis de bliver anvendt efter hensigten og som her beskrevet.

1.3 De tre metoder: Partnerskaber, rundbordsdebatter og Safe Space-dialoger

Denne metodehåndbog beskriver tre metoder til inddragelse af civilsamfundsaktører i bestræbelsen på at styrke sammenhængskraft og modstandsdygtighed lokalt. De udvalgte metoder er:

1. Partnerskaber med en samskabende tilgang
2. Rundbordsdebatter
3. Safe Space-dialoger

Metoderne har hver deres forcer, der kan bringes i spil alt efter de ønskede mål, ligesom både varighed, kompleksitet og de kompetencer, det kræver for at anvende dem, varierer. Til gengæld har metoderne det til fælles, at de på hver deres måde bygger på ligeværdighed og dialog enten som omdrejningspunkt eller som middel til at nå bestemte mål, ligesom alle tre metoder kan anvendes til stort set alle typer udfordringer og problemstillinger, hvor myndighederne ser et potentiale i at involvere lokale civilsamfundsaktører.

Partnerskaberne er den mest komplekse metode både ift. deltagere, struktur, varighed og kompetencer, men er måske også den, der høster de største afkast, da den kan have meget brede implikationer og favne vidt alt efter partnerskabets mål og håndtering. Det er en forpligtende samarbejdsmodel og en oplagt mulighed, når de givne mål kan imødekommes af kompetencer og ressourcer mhp. at finde mere langvarige, bæredygtige løsningsmodeller. Omvendt skal man være opmærksom på en bred vifte af forhold for at sikre både enighed, fremdrift og udbytte ved brug af metoden, da der ellers er risiko for, at de planlagte mål aldrig implementeres, og effekten således udebliver.

Rundbordsdebatter kan ligesom partnerskaberne nå bredt ud, og de er oplagte at tage i brug dér, hvor der

ønskes direkte dialog mellem parter, der ellers ikke mødes, eller hvor information eller sparring på bestemte problemstillinger eller løsningsforslag er ønsket. Rundbordsdebatterne repræsenterer et klassisk eksempel på "community engagement", dvs. metoder hvormed myndighederne søger at inddrage civilsamfundet og opbygge tillid mellem parterne i en given udfordring.

De er forholdsvis ukomplicerede at tage i brug, de er ikke forpligtende for de civile deltagere, og der er ikke store risici forbundet med at bruge dem. Til gengæld kan det være vanskeligt at vurdere deres effekt på længere sigt.

Safe Space-dialoger er velegnede til at åbne for svære emner og sigter i denne sammenhæng primært på en yngre målgruppe, hvis refleksionsevner og demokratiske værdisæt man ønsker at styrke for at understøtte medborgerskab og modstandskraft. Det er en relativt ukompliceret metode, men kræver de helt rette civile aktører, og fordrer samtidig en høj grad af tillid til disse og deres kompetencer. Det er desuden en metode, der udfolder sig udenfor myndighedernes synsfelt, og disse kan derfor opleve, at det er svært at styre processen.

Alle tre metoder hører under det, der kaldes opbyggende indsatser. Dvs. indsatser, der har til formål at fremme trivsel, engagement, inklusion, udvikling og aktivt medborgerskab. De brede, opbyggende indsatser medvirker til at ruste borgere med demokratiske, kritiske

og sociale kompetencer og dermed øge modstandskraften over for udvikling af risikoadfærd, der bl.a. kan føre til radikaliserings og ekstremisme. Det er således i forhold til de opbyggende indsatser, at potentialet i at inddrage civilsamfundsaktører i denne bestræbelse ligger.

1.4 SÆRLIGE RISICI VED SAMARBEJDET

Når civilsamfundsaktører inddrages i samarbejde med myndighederne, skal man være opmærksom på en række forhold: Samarbejdet kan forløbe anderledes end forventet, og aktørerne kan vise sig at have andre motiver. Endelig kan civilsamfundsaktørerne også vise sig ikke at råde over de nødvendige kompetencer, og der kan være forskellige opfattelser af roller, ansvarsfordeling, metoder og risikofaktorer ved anvendelsen af metoderne. Forarbejde og forventningsafstemning af processen er derfor meget vigtig, ligesom det er essentielt kontinuerligt at have fokus på, om samarbejdet bevæger sig i den ønskede retning. Det er svært at gardere sig mod utilsigtede og u hensigtsmæssige effekter, og ansvaret herfor påhviler altid de konkret involverede parter; i denne sammenhæng de lokale myndigheder og de udvalgte civilsamfundsaktører.

Sammenhæng mellem metoderne

Metoderne er selvstændige og kan stå alene og fungere som målrettede initiativer i sig selv. De kan også flettes ind i og understøtte hinanden i en længere proces. Det er således oplagt at forestille sig en situation, hvor rundbordsmetoden (fx ved uddybning af problematikker og feedback deltagerne imellem) kan bruges som identifikationsredskab ift. problematikker og årsags-sammenhænge, som kan spille ind i udarbejdelsen af en handlingsplan, der kan forankres i et mere forpligtende samarbejde i form af et partnerskab, der kan drive en sådan proces videre fremad. Omvendt kan man også forestille sig en situation, hvor et partnerskab ønsker at etablere lokale rundbordsdebatter som led i deres målsætning. Og på samme måde kan man forestille sig, at den indsigt, der opstår i en ramme af Safe Space-dialog, kan medføre et behov eller ønske om at arbejde videre med visse problemstillinger enten ved at etablere partnerskaber eller ved at gøre brug af rundbordsdebatter, hvor der kan udveksles information og sparring flere parter imellem. Og ligeledes kan det i partnerskaber eller i forbindelse med afviklingen af en rundbordsdebat vise sig hensigtsmæssigt at etablere Safe Space-dialoger som led i at håndtere konkrete udfordringer i lokalmiljøet.

KAPITEL 2

Partnerskaber

2.1 Formål

Etablering af partnerskaber er en metode til at inddrage flere og sommetider meget forskelligartede parter i løsningen af en konkret opgave i et formaliseret og forpligtende arbejdsfællesskab. Ofte bliver metoden anvendt som middel til at finde svar og løsningsmodeller på udfordringer, hvor der vurderes at være en oplagt fordel i, at flere parter tager del i processen med den synergieffekt, et effektivt partnerskab kan give. Parterne kan have meget forskellige tilgange til problemstillingen og råde over divergerende kompetencer og ressourcer, som de hver især forpligter sig til at bringe i spil i et partnerskab. Og det er netop denne flerstrengethed, der udgør partnerskabets force. De enkelte parter individuelle styrker og motivationer kan ligeledes være vidt forskellige, ligesom de ikke nødvendigvis forventes at bidrage med den samme mængde ressourcer i processen. Men i partnerskaber er parterne stadig ligeværdige og har det til fælles, at de deler en fælles vision. Det er udformningen af løsningsforslag - og en eventuel implementering af disse - mhp. i fællesskab at nå i mål med denne vision, der er partnerskabets formål.

2.2 Beskrivelse af metoden

Partnerskab er en metode, man har gjort brug af over det meste af verden i mange år. Imidlertid er der en meget bred vifte af opfattelser af, hvad et partnerskab egentlig er, hvad metoden konkret består i, og hvordan den kan anvendes. Et beslægtet metodisk fænomen er det, der populært benævnes samskabelse (oprindeligt co-creation), der begrebsmæssigt er langt nyere end partnerskabsmodellen, men på mange måder ligner og ind imellem også overlapper. På trods af de mange forskellige definitioner og forståelser af disse to beslægtede begreber kan man helt overordnet sige, at: 1) partnerskaber som regel består af et forpligtende samarbejde mellem parter, der arbejder frem mod en fælles løsning på en allerede defineret problemstilling eller opgave i bestræbelsen på at opnå et bestemt mål, og at 2) den gængse forståelse af samska-

belse som metode fordrer deltagelse af parterne meget tidligt i processen (ind imellem allerede i indkredsningen af, hvad problemfeltet overhovedet består i) og altid indebærer parternes egen indkredsning af, hvad målet er, hvordan mulige løsninger kunne se ud og med hjælp fra hvilke aktører, de vil kunne nås. Ved samskabelse har ingen parter defineret de konkrete mål for samarbejdet på forhånd, og parterne er således ligeværdige i forhold til definition af rammer for arbejdet og dets udførelse. Begge metoder indbefatter endvidere ofte implementeringen af de fremkomne løsningsmodeller.

Der er mange divergerende opfattelser af, hvad både partnerskaber og samskabelse er for metodiske størrelser.

PARTNERSKABER ELLER SAMSKABELSE?

Partnerskaber er et forpligtende samarbejde for at finde en fælles løsning på en allerede defineret problemstilling for at opnå et bestemt mål.

I **Samskabelse** deltager parterne tidligt i processen. Delta-gerne indkredser målet, løsninger og hvilke aktører, der skal inddrages, og ingen har derfor defineret de konkrete mål på forhånd.

Partnerskaber skal i denne sammenhæng forstås som arbejdsfællesskaber, hvor to eller flere parter går sammen i et forpligtende samarbejde med henblik på i fællesskab at arbejde hen imod at opnå et på forhånd defineret mål. Partnerskabets forskellige parter skal inddrages så tidligt som muligt i processen, de skal inddrages før planerne er lagt fast, før der findes en egentlig strategi, da en af styrkerne i denne type partnerskab netop er, at parterne i fæl-

lesskab skal udvikle og senere effektuere eller implementere de løsningsmodeller, de når frem til. Der er således i høj grad tale om en samskabende tilgang til arbejdet, selvom målet for processen er fastlagt på forhånd og ikke er til debat - som det er tilfældet i den meget frie form for samskabelse, hvor selve målet også er til forhandling og derfor kan ændres løbende. Partnerskaber i indeværende kontekst betegner således en målrettet samskabelsesproces, hvor parterne endvidere er ligeværdige forstået på den måde, at alle deler ansvaret for partnerskabets succes ligeligt, selvom ikke alle nødvendigvis bidrager med den samme mængde arbejdstimer eller ressourcer.

I denne kontekst vil partnerskabsmetoden i praksis indebære, at lokale myndigheder inddrager civilsamfundsaktører i et partnerskab, der etableres mhp. at nå et bestemt mål vha. løsningsmodeller, som det er mest sandsynligt at finde frem til og optimere, når civile aktører med indgående kendskab til lokalmiljøet inddrages som aktive ideudviklere, sparringspartnere og medspillere. Partnerskabet går således ud på, at lokale myndigheder og civilsamfundsaktører med spidskompetencer i form af relevant viden og erfaring indgår i et gensidigt forpligtende samarbejde. Gennem partnerskabet kommer civilsamfundets rolle, ressourcer og kompetencer i spil og kan få afgørende betydning for at lykkes med at udvikle bæredygtige, lokale løsningsmodeller. Det er ikke muligt på forhånd at forudsige, hvordan disse løsningsmodeller kommer til at se ud, men omvendt er det en forholdsvis struktureret opgave, da målet er fastlagt.

Parterne vil ofte enkeltvis eller i fællesskab selv skulle stå for at implementere eller effektuere de fremkomne løsningsmodeller. Deres kompetencer kan være vidt forskellige, og i denne sammenhæng spænder de endda over forskellige sektorer. Derfor kan parternes motiver for at indgå i et forpligtende samarbejde og det, de hver især opnår hermed, også være forskelligt, men samtidig deler de den overordnede fælles vision, som det fastsatte mål er et udtryk for. Det er disse forhold, der tilsammen skaber den synergieffekt, man opnår i det velfungerende partnerskab, hvor alles kompetencer kommer i spil, og hvor samskabende processer er det bærende element.

For at et partnerskab bliver effektivt og bæredygtigt, er det vigtigt, at ejerskabet for projektet er forankret hos de enkelte parter. Det er afgørende, at alle parter deltager, før faste strategier og løsningsforslag er kommet på bordet, så der reelt bliver tale om en samskabende proces, hvor alle parter er ligeværdige ift. fordeling af ansvar, engagement og dannelse af løsningsmodeller og deres efterfølgende effektivering. Det skal understreges, at dette i særdeleshed er vigtigt i et tværsektorielt samarbejde, hvor myndigheder inddrager civilsamfundsaktører (organisationer og andre frivillige kræfter) i bestræbelsen på at finde svar og løsninger på konkrete udfordringer og

mål, som myndighederne selv har defineret. Uden et godt forankret ejerskab vil civile organisationer sandsynligvis ikke have den nødvendige motivation og engagement der skal til, for at et udbytterigt partnerskab kan realiseres.

2.3 Brug af partnerskaber

Partnerskaber som fænomen er som nævnt ovenfor ikke en ny metode. Den har været anvendt over hele verden i alle mulige afskygninger, til alle tænkelige formål og med alle mulige typer deltagere. Særligt interessant i denne sammenhæng er selvfølgelig partnerskaber, der bygger på samarbejde mellem forskellige sektorer, og som bygger på en målrettet, men samskabende metodisk tilgang. Og en sådan type partnerskaber kan give merværdi i form af frugtbare, innovative og langtidsholdbare løsningsmodeller på konkret definerede udfordringer og mål.

2.3.1 Guide til brug af partnerskaber

Da begrebet partnerskaber kan dække over forskellige typer samarbejds-konstellationer, og ikke alle typer partnerskaber har vist sig at være lige vellykkede og frugtbare, præsenteres her kort nogle generelle guidelines. Disse er hensigtsmæssige at følge, når lokale myndigheder vælger at gøre brug af partnerskaber i bestræbelsen på at inddrage civilsamfundsaktører som aktive deltagere i udarbejdelsen af lokale strategier.

BRUG AF PARTNERSKABER

- Ved en bred partnerskabsmodel skal sikres, at alle føler ejerskab og ansvar
- Det skal sikres, at de civile parter besidder de fornødne kompetencer
- Overvej hvad civile parter får ud af at indgå i et partnerskab
- Afstem forventninger og ressourcer i en partnerskabsaftale
- Pas på ikke utilsigtet kommer til at skubbe andre parter væk
- Udfordringer kan være at få ført løsningsmodellerne ud i livet, manglende tillid mellem parterne, mangelfuld kommunikationen, ressourcer og kompetencer slår ikke til
- Der skal sikres en bred forankring blandt parterne og løbende dokumenteres.

Deltagere

Partnerskaber kan arbejde med en bred vifte af tiltag og have forskellige mål, ligesom sammensætningen af et partnerskab kan se ud på forskellige måder. Det kan være afgrænset til to parter, fx kommunen og en sportsklub eller lignende – eller der kan være tale om et partnerskab mellem forskellige lokale myndigheder og et større antal civile samfundsaktører med helt forskellige andele i problemstillingen. I princippet kan partnerskabet sammensættes endnu bredere, fx med inddragelse af det lokale handelsliv, hvorved partnerskabet tværsektorielt gøres endnu bredere. Ved en bredere sammensat partnerskabsmodel kan udfordringen blive at sikre, at de enkelte parter alle føler ejerskab og ansvar for samarbejdet. Både antal og type af parter i samarbejdet bør afhænge af, hvad målet med partnerskabet er, og hvem der kan tænkes at have en relevant rolle i den forbindelse.

Da partnerskabet som beskrevet her indebærer samarbejde mellem myndigheder og lokale civile aktører, er det endvidere vigtigt at holde sig for øje, at en forudsætning for, at projektet vil lykkes, er, at de civile parter faktisk besidder de fornødne kompetencer til at indgå i et konstruktivt og forpligtende samarbejde og løfte deres del af ansvaret. Gode hensigter og ideer er ikke tilstrækkeligt, hvilket ofte har været udfordringen i samarbejdsrelationer bestående både af myndigheder og civilsamfundsaktører.

Før der træffes endelig beslutning om at etablere et partnerskab, er det således vigtigt, at initiativtager – her den lokale myndighed – (gen-)overvejer nogle centrale spørgsmål:

- Hvad er målet for et eventuelt partnerskab?
- Hvis deltagelse er relevant i et sådant partnerskab?
- Hvilke civile aktører har relevante positioner?
- Er de nødvendige kompetencer til stede?
- Hvordan kan en eventuel kontakt til civilsamfundsaktørerne etableres?
- Er kommunen overhovedet selv i stand til at finde de mest egnede deltagere, eller bør der søges råd hos andre aktører?
- Er der tidligere erfaringer med samarbejde i lokalområdet, som man kan trække på?
- Er der særlige faldgruber, man bør være opmærksom på?

Da en af forudsætningerne for et konstruktivt partnerskab er, at alle parterne er oprigtigt engagerede i projektet og villige til at tage ansvar, er det desuden vigtigt at overveje grundigt, hvad potentielle civile parter vil kunne få ud af at indgå i et partnerskab. Hvis de deltagende parter ikke kan se et formål med at skulle investere ressourcer i partnerskabet, er det nemlig ikke sandsynligt, at det vil blive en konstruktiv proces. Det er derfor væsentligt, at myndighederne gør sig disse overvejelser. Hvis det ikke er muligt at identificere de civile samfundsaktørers fordele ved at indgå i et forpligtende partnerskab, er det således værd at genoverveje projektet, eventuelt gøre partnerskabet attraktivt på anden vis eller finde andre potentielle samarbejdspartnere.

Partnerskabsaftaler og god praksis

I denne sammenhæng forstås et partnerskab som et formaliseret samarbejde, hvilket bl.a. indebærer, at parterne indgår en kontrakt med hinanden. Det er vigtigt at afstemme forventninger og ressourcer parterne imellem, og disse skal nedfældes i en kontrakt, en partnerskabsaftale. Et omhyggeligt forarbejde og en skriftlig partnerskabsaftale minimerer grobunden for misforståelser og

gensidige skuffelser betragteligt, og en mængde mulige konflikter eller uoverensstemmelser vil kunne undgås. Det anbefales derfor, at man ikke springer den afklarende proces og dokumentation over, fordi man pga. kendskab til hinanden, sympati, iver for samarbejde eller andet er utålmodig efter at komme i gang.

Mange aktører har udarbejdet råd og vejledninger til brug for indgåelse af forskellige typer partnerskaber. I denne sammenhæng kan man med fordel orientere sig og finde inspiration i fx "Guide til Partnerskaber. Om samarbejde mellem offentlige og frivillige organisationer" (DGI Fyn og Region Syd, 2007) og "Guide: Sådan laver I en samarbejdsaftale mellem kommuner og frivillige foreninger" (Center for Frivilligt Socialt Arbejde, 2016). Hvordan den konkrete partnerskabsaftale specifikt skal udformes, vil altid komme an på det enkelte partnerskab og de deltagende aktører. Man bør ligeledes overveje i det enkelte partnerskab, om der blot skal være én fælles kontrakt, eller om der evt. skal laves flere bilaterale kontrakter, når partnerskabet består af flere deltagere. En skriftlig aftale bør under alle omstændigheder som minimum forholde sig til følgende punkter: Endelig kan man overveje, om det vil være en fordel, at partnerskabet er kendt af offentligheden. Hvis det er tilfældet, skal en kommunikationsplan udtænkes.

EN SKRIFTLIG AFTALE BØR SOM MINIMUM FORHOLDE SIG TIL:

- Organisering (logistik, mødekadence, kommunikation, evt. koordinatorfunktion mm.)
- Rollefordeling og opgaver (beslutningskompetence, ansvarsområder, forpligtelser, konkrete opgaver, afgrænsninger mm.)
- Økonomi
- Tidsramme
- Opfølgning (status, justering af aftale, uenigheder mm.)

2.4 Udbytte af partnerskaber

Partnerskabets store force er den synergieffekt, der opstår, når flere parter med forskellige indsigter, erfaringer og kompetencer går sammen om at skabe løsningsmodeller for at nå specifikke mål. Et velfungerende partnerskab har hermed noget helt unikt at byde ind med og kan derfor være meget effektivt. Partnerskabet som beskrevet her har yderligere den force, at det bygger på samskabende processer og etableres på tværs af flere sektorer – en kombination, der, når det lykkes, kan være meget stærk og kan afstedkomme et ellers svært opnåeligt udbytte. Potentialet i etablering og anvendelse af denne type partnerskaber er således stort.

På trods af de kompetencer, partnerskaber fordrer, at deltagerne besidder for at kunne indgå i et formaliseret og forpligtende arbejdsfællesskab på konstruktiv vis, er selve processen omvendt med til at forstærke og forøge netop disse kompetencer – hvilket i denne type partnerskaber også kan være et mål i sig selv. Når man praktiserer samarbejdet i partnerskabet, kommer man tættere på nogle af de mål, der ofte er opstillet som succeskriterier for partnerskabet. Mere konkret kan man sige, at bortset fra indfrielsen af partnerskabets formelle målsætning, vil det ofte vise sig, at man parallelt hermed opnår nogle værdifulde sideeffekter i form af træning og oparbejdelse af kompetencer, såsom øget forståelse af demokratiske processer og spilleregler, medborgerskab mv. Alt dette er yderligere med til at opbygge og berige de involverede lokalsamfund og vil igen ofte være en del af kernen i løsningen på mange af de udfordringer, lokalsamfundet kan stå overfor, når det drejer sig om problemstillinger af social karakter, kriminalitet, ekstremisme osv.

2.5 Mulige udfordringer og kontraproduktive effekter

Da hensigten med denne type partnerskaber er at inddrage og gøre nytte af de kompetencer, der findes i civilsamfundet, er det vigtigt, at man i inddragelsen af bestemte parter ikke utilsigtet kommer til at skubbe andre væk, fx hvis de føler sig forbigået eller decideret tilsidesat. Det kan i nogle situationer være svært at undgå, men man skal være bevidst om det.

Man risikerer også, at den opbakning og tilslutning til partnerskabet, som man forventede eller håbede på, ikke er til stede, og at projektet derfor ikke kan lade sig gøre. I disse tilfælde må man overveje, om det er muligt at synliggøre partnerskabets relevans for civilsamfundet på en tydeligere måde, eller om det skyldes, at der simpelthen ikke er nogle tilstrækkeligt motiverende faktorer i projektet til at gøre det meningsfuldt for de civile aktører at indgå i.

Endelig er der en række andre typiske udfordringer, der kan spænde ben for at få etableret et velfungerende og konstruktivt, tværsektorielt partnerskab. Det kan dreje sig om udfordringer ift. at få ført løsningsmodellerne ud i livet, der kan mangle tillid mellem parterne, kommunikationen kan være mangelfuld, eller ressourcer og kompetencer kan vise sig ikke at slå til. Det kan også være problematisk, hvis partnerskabet bygger på enkelte kernepersoners engagement, fordi drivkraften for deltagelsen kan forsvinde, hvis de trækker sig, ligesom mængden af viden og erfaring kan gå tabt, hvis den ikke er dokumenteret tilstrækkeligt. Det er derfor vigtigt at sikre en bred forankring blandt de deltagende parter og løbende dokumentere i det omfang, det er nødvendigt. Disse udfordringer er alle eksempler på situationer, som man kan forsøge at imødegå ved et grundigt forarbejde, men som alligevel kan være svære at styre.

KAPITEL 3

Rundbordsdebatter

3.1 Formål

Rundbordsdebatter er en oplagt metode til at inddrage lokale civilsamfundsaktører i en løsningsorienteret tilgang til problemstillinger, der optager lokalsamfundet eller dele af det. Formålet med rundbordsdebatter med deltagelse af myndigheder og civilsamfundsaktører samt øvrige relevante interessenter er at skabe en platform, hvor alle parter kan både modtage og give respons og input til de problemstillinger, der er sat til debat. Dette realiseres, når lokale ressourcepersoner og/eller ledere af foreninger, NGO'er eller andre organisationer gives en stemme og en direkte adgang til de lokale myndigheder og eventuelle beslutningstagere ved møder, der bygger på gensidig respekt og ligeværdige positioner i dialogen.

Rundbordsdebatter bruges til at adressere konkrete emner eller problemstillinger i en bredere og relativt uformel konstellation af deltagere, hvor præmissen er, at alle – myndighedspersoner såvel som ledende civile samfundsaktører, organisationer mv. – deltager på lige vilkår og med ligeværdige stemmer. Metoden bruges fx til at dele viden, få respons på myndighedernes arbejde med en given problemstilling, undersøge løsningsforslag, definere mulige handlinger eller som tidligt led i at udvikle nye strategier og som et værktøj til at opbygge en generel tillid mellem parter, hvor en sådan bør styrkes.

3.2 Beskrivelse af metoden

Rundbordsdebatter betegner en mødeform, hvor alle deltagere kan komme til orde med deres synspunkter og ideer på en mere fri og umiddelbar måde end i mere formelle mødesammenhænge. Grundtanken er, at deltagerne er jævnbyrdige, og hver især besidder viden og kompetencer, der – når det bringes i spil på rette måde – bidrager til en bedre og mere helhedsorienteret tilgang til de udfordringer, mødet adresserer. Metodens force er bredden i perspektiver på problemstillingen, og at alle har en ligeværdig stemme i debatten.

Rundbordssamtaler er gode til at adressere konkrete problemstillinger, der optager lokalsamfundet, og som vurderes at være vigtige at håndtere hensigtsmæssigt eller finde en løsning på. Det kan handle om en problematisk situation vedr. diskrimination, uroligheder i gadebilledet eller mellem forskellige grupper, socialt pres i bestemte miljøer eller helt andre problemstillinger, der truer trivlsen og kan medføre polarisering i lokalsamfundet eller på anden vis er problematisk. Rundbordsdebatter kan også bruges som informationsplatform ved akut opståede og udfordrende situationer i lokalsamfundet, eller hvor en kritisk episode har fundet sted og vil have godt af at blive diskuteret mellem borgere og relevante myndigheder. I sådanne sammenhænge kan det, at civilsamfundet har direkte adgang til dialog med myndighederne, være med til at nedtrappe eller få ro på en konflikt eller problematik. Det skaber øget tillid parterne imellem og kan tydeliggøre, at der bliver lyttet og taget stilling, så udfordringer kan håndteres på en hensigtsmæssig måde for de involverede parter.

Rundbordsmetoden kan anvendes i forhold til alle typer emner og problemstillinger. Den er egnet til at nå ud til en bred målgruppe på en struktureret måde, men uden strengt formaliserede rammer. Det er en meget fleksibel metode, idet den kan anvendes på flere forskellige måder og med alt fra 10-12 deltagere bestående af kerneinteressenter til en bred gruppe af både kerneinteressenter og bredere interessentgrupper med måske op til 80-100 deltagere ved et møde. Hvor en rundbordsdebat med ganske få deltagere kan minde om et fokusgruppemøde, får det helt store arrangement næsten karakter af et borgermøde. En rundbordsdebat består således ikke nødvendigvis udelukkende af deltagere med en særlig indsigt eller andel i problematikken, ligesom der ikke er et fast deltagerforum med mødekadence, som der ofte er i partnerskaberne. Møderne kan være enkeltstående eller arrangeres som led i en række af møder, alt efter hvad der vurderes at være mest hensigtsmæssigt. Rundbordsdebatter har den store fordel, at de kan etableres indenfor

en forholdsvis kort tidshorisont og nemt kan tilpasses helt forskellige situationer, miljøer og behov.

Ved en rundbordsdebat er det selve debatten, der er mødets omdrejningspunkt. Det er således vigtigt at skelne mellem traditionelle debatarrangementer med flere oplæg samt et panel, der præsenterer budskaber og debatterer med hinanden og sporadisk inddrager tilhørerne og så en rundbordsdebat. Ved rundbordsdebatten er det debatten mellem mødedeltagerne, der er det centrale element. Det er således mødedeltagerne og debatten imellem dem, der skal tilvejebringe de ønskede resultater.

Udkommet af en rundbordssamtale vil sommetider blot være øget viden for mødedeltagerne, og andre gange vil det føre direkte til yderligere initiativer og handlinger – evt. at der etableres et egentligt partnerskab som beskrevet tidligere. Rundbordsdebatter har ikke nødvendigvis et konkret produkt i form af fx en konkret løsning eller etablering af nye initiativer som målsætning, som det fx gør sig gældende i partnerskaberne.

3.3 Brug af rundbordsdebatter

Rundbordsdebatter i forskellige afskygninger er ikke noget nyt fænomen. Det er en metode til generel brugerinddragelse, der har været anvendt både i kommercielle og ikke-kommercielle sammenhænge i forskellige lande og til forskellige formål.

3.3.1 Erfaringer med brug af rundbordsdebatter

Et relativt kendt eksempel på brug af rundbordsdebatter er U.S. Department of Homeland Security's Office for Civil Rights and Civil Liberties (CRCL) udstrakte brug af rundbordsdebatter i USA siden midten af 00'erne. Her bliver metoden anvendt som led i en bredspektret indsats i en national strategi for inddragelse af lokale civilsamfundsaktører i tillidsskabende programmer mhp. at sikre, at borgerrettigheder overholdes, og kommunikationskanaler bygges op. CRCL har via rundbordssamtaler særdeles gode erfaringer med at lytte til lokalsamfundenes problemstillinger og de udfordringer, som især minoritetsmiljøer oplever, og vise, at myndighederne tager disse seriøst ved at være aktivt medvirkende til at forsøge at finde løsninger på problemerne. Sådanne processer er endvidere med til at forstærke følelsen af amerikansk identitet i fx minoritetsmiljøer, som samtidig delagtiggøres som en del af løsningen på problemstillingerne og hermed gør trivsel og sikkerhed for alle til et fælles projekt – et vigtigt element i forebyggelse af bl.a. kriminalitet, ekstremisme og radikalisering.

Mange andre lande er også ved at få øjnene op for potentialet i at inddrage lokale civilsamfundsaktører i bestræbelser på at skabe trygge rammer for alle og styrke følelsen af medborgerskab og samhørighed og hermed også imødegå udfordringer i form af radikalisering og ekstremisme.

3.3.2 Guide til lokale myndigheders etablering af rundbordsdebatter

Der er mange forskellige måder at afholde rundbordsdebatter på. Erfaringer viser, at for at opnå det bedste resultat, betyder det noget at have de rette deltagere til mødet, at skabe gode betingelser for en ligeværdig debat, udveksle ideer og løsningsforslag på konkrete problemstillinger, og i det hele taget få rundbordsdebatten til at fungere som et tillidsskabende initiativ borgere og myndigheder imellem. Derfor præsenteres her et par generelle guidelines, som det anbefales at følge, når lokale myndigheder bruger rundbordsdebatter som metode til at inddrage civile samfundsaktører i håndteringen af en given situation.

GODE RUNDBORDSDEBATTER KRÆVER:

- de rette deltagere
- gode betingelser for en ligeværdig debat, idéudveksling og løsningsforslag
- skabe et tillidsskabende initiativ mellem borgere og myndigheder.

Deltagere

Rundbordsdebatter er mødefora sammensat med det formål at skabe dialog om en særlig situation eller et særligt problemfelt. I denne sammenhæng indebærer det, at en lokal myndighed tager initiativ til og ansvar for at arrangere en rundbordsdebat, hvor både relevante repræsentanter fra de lokale myndigheder og centrale civile aktører og interessenter inviteres med for at tage del i debatten.

Deltagere ved sådanne rundbordsdebatter er altså dem, der på en eller anden måde har en aktie i debattens problemfelt og som forventes at kunne bidrage konstruktivt ved fx at formidle viden og synspunkter eller evt. kunne deltage i sparring om mulige løsningsforslag.

De relevante mødedeltagere defineres ud fra mødets emne. Deltagerne bør være sammensat, så gruppen spænder fra lokale myndighedspersoner, der har en enten aktuel og potentiel rolle eller relation til problemfeltet (fx borgmester, personale fra kommunale forvaltninger, politi, repræsentanter fra klubber mv.) og hertil civile aktører med en særlig rolle eller indsigt i forhold til emnet (fx ledere af lokale foreninger og organisationer, parter i en given konflikt, beboere i et særligt boligområde eller andre ressourcepersoner).

Man kan vælge at afgrænse målgruppen af civile mødedeltagere helt specifikt, hvis det er oplagt, så den kun omfatter fx unge 18-25 år, kvinder, mødre, repræ-

sentanter fra sportsklubber eller religiøse foreninger, personer med kendskab til et bestemt miljø eller helt andre grupper alt efter relevans. Man kan invitere mange eller få, og man kan lade der være plads til flere øvrige borgere uden særlig indsigt eller rolle i problematikken, hvis det ser ud til, at denne model kan give et særligt udbytte. Mulighederne er næsten ubegrænsede, ligesom metoden kan anvendes til stort set alle emner, hvor konstruktiv dialog mellem myndigheder og lokale aktører er relevant.

FYSISKE RAMMER

Selve ordet "rundbord" betegner det ligeværdige forhold mellem deltagerne, hvilket man ved hvert enkelt møde må vurdere, hvordan man bedst illustrerer og imødekommer, også når man skaber de fysiske rammer for debatten. Ved små og mellemstore møder vil et mødeforum ofte være bygget op, så deltagerne nemt kan få øjenkontakt (et stort rundt bord, borde stillet op i en hestesko e.l.). Ved større møder kan man vælge en opstilling, hvor deltagerne inddeles i mindre grupper, der hver især er samlet omkring et rundt bord, en lille klynge af sammensatte borde e.l., hvor disse mindre klynger har mulighed for direkte øjenkontakt med hinanden. I disse tilfælde vil de enkelte borde ofte blive bedt om at drøfte forskellige problemstillinger og melde tilbage til resten af forsamlingen. I andre sammenhænge med et stort deltagerantal benytter man en helt klassisk opstilling med et panel, hvor oplægsholdere, myndighedspersoner, ledere af lokale foreninger eller andre særligt vigtige deltagere sidder med front mod resten af salen.

Mødeleders rolle

Mødelederen faciliterer mødet og fungerer som ordstyrer. Mødelederen skal sikre, at alle kommer til orde og har mulighed for at bidrage til debatten på lige fod med de øvrige tilstedeværende og løbende følge op på debatten. En vigtig rolle for mødelederen er ligeledes at sørge for, at diskussionen holder sig indenfor emnet og sikre, at relevante deltagere inddrages, når en kommentar eller et spørgsmål aktualiserer dette. Det er således vigtigt, at mødeleder selv har stor viden om emnet og samtidig har kendskab til deltagernes viden, erfaring og eventuelle beslutningskompetence på området.

Det er endvidere vigtigt, at mødeleder har erfaring med og formår at håndtere potentielt svære dialoger. Hvor der er risiko for, at debatten kan tage en u hensigtsmæssig drejning, skal mødeleder så vidt muligt kunne få den på rette spor igen. Mødelederen bør i et vist omfang mestre redskaber som konflikthåndtering, spørgeteknik, præsentationsteknik mv.

Mødelederen bør på forhånd have forberedt nogle uformelle spørgsmål til debattens opstart samt andre spørgsmål, der helt konkret og fra forskellige vinkler relaterer sig til mødets emne og det, man gerne vil have ud af mødet.

Det er ofte en god ide at have mindst én hjælper til at facilitere rundbordsdebatten: En, der tager referat, og ved lidt større møder måske også en facilitator til at medvirke til inddragelse af deltagere, styring af mikrofon og anden logistik mv.

Hvis der er uddelt spørgeskemaer til evaluering af mødet (se nedenfor), er det mødeleders opgave at opfordre til deltagernes udfyldelse af disse ved mødets afslutning. Mødeleder har også ansvar for at få afsluttet rundbordsdebatten. En opsummering af de væsentligste punkter bør være obligatorisk fra mødeleders side – eller en vedkommende har udpeget. Ved mødets slutning bør mødeleder derfor kort ridse debattens væsentligste punkter op, melde ud om en mulig tilbagemelding eller opfølgning på mødet og takke deltagerne for deres tid og engagement.

Opfølgning og evaluering

Det er altid vigtigt at overveje muligheden for efterfølgende at følge op på mødet. Rundbordsdebatten bliver meningsgivende, når der kvitteres for deltagelsen i form af konkret feedback, udsendelse af et referat til deltagerne, en artikel i lokalavisen, iværksættelse af initiativer, beslutninger o.l. i kølvandet på og/eller som resultat af mødet. Det kan også være oplagt at indkalde til et opfølgende møde i samme plenum. En opfølgning på debatten vil yderligere stadfæste deltagernes vigtige rolle som medspillere og dialogpartnere og hermed styrke både lysten til at medvirke til fælles løsninger samt styrke

tilliden til myndigheder og til, at et aktivt medborgerskab nytter noget. Dette sætter krav til myndighederne om at arbejde med borgerinddragelse og medborgerskab på en måde, der synliggør vigtigheden og effekten af deltagernes engagement.

Evaluering af en rundbordsdebat ved mødets afslutning kan være en god ide. Feedback fra deltagerne kan være vigtigt både i forhold til læring og ideer til ændringer ved et muligt andet arrangement, men også i forhold til en potentiel opfølgende handling (se ovenfor). Til brug for evaluering og kommentarer er det oplagt at udforme et ganske kort spørgeskema med spørgsmål som fx: Hvad har du fået ud af debatten? Har du konkrete kommentarer eller anbefalinger i forhold til debattens emne? Er der evt. andre temaer, vi burde drøfte eller arbejde videre med? Er der noget, der burde være gjort anderledes? Hvis man vælger at få feedback vha. et kort spørgeskema, bør det ligge på deltagernes pladser, når de ankommer, og mødeleder bør opfordre til, at mødedeltagerne udfylder det, når mødet rundes af.

ØVRIGE OVERVEJELSER

- Hvordan skal der tages kontakt til relevante interessenter, og hvordan skal de inviteres?
- Hvor bør rundbordsdebatten finde sted? Bør det være i et bestemt lokalmiljø, i fx et beboerhus e.l.? Bør det afholdes i kommunens faciliteter? I et neutralt konferencecenter?
- Skal der evt. udsendes materiale om rundbordsdebattens problemfelt, før mødet finder sted?
- Er der særlige behov, der bør imødekomes, fx behov for tolkning?
- Skal der være flere oplæg? Det er selvfølgelig en mulighed at have flere oplæg ved mødet, fx for at perspektivere emnet yderligere, men det er vigtigt at huske på, at mødets force stadig er dialogen, hvorfor oplæg blot fungerer som fornøden baggrundsinformation for at en kvalificeret debat kan finde sted.

Eksempel på forløb for en rundbordsdebat

1. Indledning og rammesætning. Mødeleder byder velkommen og præsenterer kort sig selv, mødets emne, formål og forløb. Eventuelle ønsker til særlige udbytter præsenteres, og mulig efterfølgende opfølgning skitseres.
2. Præsentationsrunde og oplæg. Mødeleder sørger for, at relevante kerneinteressenter præsenterer sig selv (hvilke myndigheder, organisationer, boligområder eller funktioner, de repræsenterer) og eventuelle øvrige deltagere opfordres til helt kort at præsentere sig selv. Dernæst præsenteres debattemnet ved et kort, men fyldestgørende oplæg a 5-10 minutters varighed af en relevant person (fx en kommunal leder eller en ledende person i det lokale civilsamfund).
3. Debat. Efter oplægget går debatten i gang. Mødeleder faciliterer debatten dvs. sørger for, at debatten bliver på rette spor, og at alle kommer til orde, samler løbende op, lægger spørgsmål ud til forsamlingen, og gør opmærksom på, når tiden er ved at rinde ud. (Selv debatten bør fylde ca. 75 % af mødets samlede tid, så ved et rundbordsmøde af to timers varighed, skal der afsættes ca. halvanden time til at debattere).
4. Opsamling og afslutning. 5-10 minutter før mødets afslutning samler mødeleder op på debattens hovedpunkter og refleksioner og kommer med foreløbige meldinger om, hvordan de fremkomne pointer og synspunkter vil blive bragt i spil. Deltagerne opfordres til at udfylde og aflevere spørgeskemaet til evaluering. Hvis der allerede er planlagt opfølgende handlinger, repeteres disse, hvorefter mødeleder takker for deltagelsen og afslutter mødet.

3.4 Udbytte af rundbordsdebatter

Udover de ovenfor skitserede udbytter (såsom øget viden, et fundament for yderligere handling eller initiativer osv.) kan refleksioner og drøftelser af eventuelle løsningsforslag med stor fordel bringes videre ind i et mere formaliseret partnerskab (se nedenfor). I et partnerskab kan man målrettet arbejde videre med de konkrete udfordringer og forsøge at skabe specifikke løsninger, forebyggende initiativer eller hvad der er relevant i forhold til problemstillingen.

3.5 Mulige udfordringer og kontraproduktive effekter

Det er vigtigt, at man med rundbordsmetoden ikke kommer til at stigmatisere et bestemt miljø eller en befolkningsgruppe og hermed skaber utilsigtede og kontraproduktive effekter. Dette er ikke særskilt for rundbordsmetoden, men gælder brug af alle metoder,

der anvendes i arbejdet med at imødegå eller håndtere socialfaglige problemstillinger. Ved brug af rundbordsdebatter er det derfor vigtigt, at mødet tilrettelægges på en sådan måde, at der tages højde for dette. Det kan både dreje sig om mødets emne og formuleringen af dette, om de inviterede deltagere, formidlingen af information om mødet til øvrige oplagte interessenter, hvor mødet bliver afholdt mm.

Det skal endvidere understreges, at det er vigtigt at vurdere, om deltagerne forventes at ville indgå i en konstruktiv dialog. Der må gerne være stor uenighed ved mødet, og deltagerne må gerne være kritisk indstillet til emnet, men man skal have en realistisk forventning om, at deltagerne vil respektere de rammer, der er opstillet for debatten, så den vil lykkes.

KAPITEL 4

Safe Spaces

For at kunne mestre at føre en dialog som aktiv medborger, der tager del i demokratiets spilleregler, er det væsentligt at have mulighed for at luften og afprøve synspunkter. Når unge mangler muligheden, kan den mentale horisont indsnævres, og man kan forblive utrænnet i rollen som aktiv medborger. I nogle tilfælde kan det føre til, at disse unge bekender sig til ekstremistiske grupperinger, hvor de bliver bekræftet i deres antagelser og ikke risikerer at tabe hverken ansigt eller anseelse.

Safe Spaces – eller ”trygge rum” – er en metode til at træne og praktisere åben dialog. Metoden er oplagt at bruge blandt især unge, der fx færdes i miljøer, hvor der er en stor repræsentation af social kontrol, kriminalitet, kontroversielle holdninger, oplevet stigmatisering, diskrimination eller konflikter mellem forskellige grupperinger.

Formålet med metoden er at skabe et frirum, hvor de unge opfordres til at gå i dialog om emner, der optager dem, og som det muligvis kan være svært at være åben om. Metoden tilvejebringer et trygt rum at ytre sig i og kan også ses som en træning i dialog, der opfordrer til refleksion og åbenhed overfor modsatrettede argumenter og holdninger. Når man styrker dialogiske kompetencer og refleksiv stillingtagen, træner man samtidig de unges forudsætninger for at kunne udvikle sig til ressourcerstærke og kompetente samfundsborgere til glæde for dem selv og samfundet. Ved at etablere Safe Spaces om svære emner sikrer man samtidig, at dialogen ikke overlades til kræfter, der tager hånd om emnerne på en uhensigtsmæssig måde.

Formålet med Safe Spaces er at etablere et rum for fri dialog, hvor de unge kan afprøve deres tanker, synspunkter og argumenter i fællesskab med andre uden at blive fordømt eller chikaneret, og uden at ytringerne får negative følgevirkninger i form af bekymringer eller sanktioner fra lærere og pædagoger eller fører til indberetninger til sociale myndigheder eller politi eller blive genstand for trussel og chikane fra enkeltpersoner og grupper i

nærmiljøet og boligområder. I den forbindelse er det dog vigtigt at pointere, at Safe Spaces aldrig må blive et frirum for ytringer om gennemførte eller planlagte kriminelle handlinger, som selvfølgelig altid skal rapporteres til relevante myndigheder.

4.2 Beskrivelse af metoden

Safe Spaces som metode har været brugt de seneste årtier og er især kendt fra universitetsmiljøer. Metoden har her primært været anvendt som et frirum, hvor fx homoseksuelle, etniske minoriteter eller andre minoritetsgrupper ikke risikerede at støde på stigmatiserende holdninger eller materiale (tekst, film osv.) eller ubehagelige reaktioner, men kunne tale og diskutere frit uden at blive udsat for fordomsfuldhed. I disse sammenhænge har metoden hovedsagelig haft til formål at beskytte minoriteter mod diskriminerende ytringer, og på den måde værne om de tilstedeværendes følelsesmæssige velbefindende i offentlige eller halvoffentlige rum. Safe Spaces anvendt i disse sammenhænge har således sat grænser for, hvad der kunne siges. Af samme årsag har metoden været kritiseret for at være anti-demokratisk og intellektuelt indskrænkende ved at spænde ben for åben dialog og ytringsfrihed og hermed bidrage til at censurere debatter. Safe Spaces kan dog anvendes på helt andre måder og med andre formål som beskrevet nedenfor.

Safe Spaces i en lokal dansk kontekst

I en dansk kontekst, hvor lokale myndigheder kan tænke Safe Spaces-metoden ind i et bredere strategisk samarbejde med civile aktører, vendes betydningen på hovedet i forhold til den ovenfor beskrevne model. Grundtanken er, at Safe Spaces i en lokal, dansk kontekst skal fungere som afgrænsede fora, hvor unge i trygge rammer kan arbejde med emner og problemstillinger, der optager dem, og som muligvis er svære at tale om, fordi det er kontroversielt, udfordrer gængse holdninger, er pinligt, smertefuldt eller på anden måde ikke inviterer til fri og

åben samtale. Trygheden består i, at deltagerne ikke efterfølgende vil blive stillet til ansvar for holdninger og handlinger yttret i det sikre rum. Dette gælder dog ikke ytringer om kendskab til gennemførte eller planlagte kriminelle handlinger, der selvfølgelig altid skal rapporteres til relevante myndigheder.

Safe Spaces er særligt effektivt til at debattere emner, som optager de unge, og som er svære at få en nuanceret dialog om i de eksisterende rammer – eller mangel på rammer. Safe Spaces skal således her forstås som et støttende forum, hvor unge kan og tør stille spørgsmål, udfordre synspunkter, give udtryk for egne holdninger og lufte refleksioner og sporadiske tanker med relevante parter uden at blive mødt af fordomme, fordømmelse eller stigmatisering og uden negative følgevirkninger i form af indblanding fra myndigheder eller andre autoriteter.

Eksempler på relevante emner kan være spændinger mellem grupper i lokalområdet, stigmatisering, social kontrol, diskrimination, vold i hjemmet, seksuelle normer, religiøsitet, misbrugsproblemer i familien eller i miljøet osv. I denne sammenhæng er det meningen, at Safe Space netop skal fungere som garant for, at en fri dialog kan finde sted. Derfor bør et sådant Safe Space også etableres i en mere afgrænset sammenhæng og ikke i et større offentligt rum, ligesom det er vigtigt, at der er en kompetent moderator til stede, der kan kvalificere dialogen og sørge for, at debatten forløber hensigtsmæssigt (se mere nedenfor).

4.3 Brug af Safe Spaces for unge

Safe Spaces har bl.a. været implementeret i Storbritannien som led i regeringens strategi for forebyggelse af radikalisering og ekstremisme. Argumentet har her været, at det at facilitere et rum, der muliggjorde åben dialog om svære eller smertefulde emner som diskrimination, krig, sekteriske modsætninger, islamofobi mv. åbnede for i fællesskab at drøfte mulige løsninger for, hvordan sådanne udfordringer kunne håndteres lokalt.

De præventive elementer i Safe Spaces ligger i muligheden for at drøfte svære emner i et støttende og "sikkert" forum og måske endda finde frem til mulige løsninger. Disse Safe Spaces kan også fungere som modvægt eller alternativ til ekstremistiske grupper, der tilbyder rammer, hvor kontroversielle holdninger og svære emner iscenesættes og forherliges på måder, der ikke er hensigtsmæssige hverken for de deltagende eller det omgivende samfund.

4.3.1 Guide til brug af Safe Spaces

Der er visse retningslinjer, der bør følges for at skabe de bedste betingelser for at etablere den nødvendige grad af tillid, som en åben dialog om følsomme eller kontroversielle emner kræver. Derfor præsenteres her nogle overordnede guidelines, som det anbefales at følge.

Etablering af Safe Space-dialoger

Lokale myndigheder og øvrige kommunalt ansatte med tæt kontakt til unge (fx klubmedarbejdere, lokalpoliti, SSP-konsulenter eller andre) har ofte en god fornemmelse for hvilke problematikker, der skaber de største udfordringer og optager de unge mest i lokalområderne. At inddrage lokale civilsamfundsaktører med det formål at etablere en Safe Space-dialog kan være en oplagt mulighed i visse situationer, fx hvor et område er plaget af social kontrol, kriminalitet, udfordringer med ekstremistiske grupperinger, konflikter mellem beboere eller andre problemfelter. I situationer hvor Safe Space-metoden kan bidrage positivt, kan lokale myndigheds personer tage kontakt til relevante civilsamfundsaktører (fx i en sportsklub, en beboerforening, medlemmer af etniske foreninger, forældreorganisationer eller andre frivillige foreninger eller klubber), mhp. at få afklaret, om der kunne være interesse i at etablere Safe Spaces. Herefter vil ansvaret for at løfte opgaven ligge hos den civile aktør, der indvilger i at etablere Safe Space-dialogen og som også er den part, der har kompetencerne til det. Denne aktør bliver således den partaktør, der skal facilitere afholdelsen af Safe Space-dialogen med alt, hvad det indebærer af planlægning, invitation, valg af moderator osv. med støtte og hjælp fra den lokale myndighed, hvis eller når dette er relevant.

Deltagere

Som ved andre lukkede møder defineres deltagerne ud fra mødets emne og relevans. Det er oplagt, at Safe Spaces etableres af lokale civilsamfundsaktører, der kender til områdets udfordringer og til de unge, der er berørt af den problematik, man ønsker at skabe en dialog om. Den primære deltagergruppe er således de unge, der har en andel i problemfeltet, som er berørt af eller direkte involveret i det, og for hvem det har stor betydning.

De tematikker, som Safe Spaces er særligt velegnet til at håndtere, fordrer et relativt intimt rum. Dvs. et mindre forum, der indbefatter akkurat så mange deltagere, at det giver mening at udveksle synspunkter og etablere rum for en dialog, der ellers ikke ville have fundet sted, men samtidig ikke overskrider det antal deltagere, der

appellerer til deling af refleksioner og synspunkter af stor følelsesmæssig betydning. Ofte vil det i praksis sige et møde bestående af 10-15 personer, for at den fornødne tillid skal kunne etableres og opretholdes.

Det er ligeledes en mulighed, men langt fra altid relevant, at invitere øvrige interessenter ind - repræsentanter for en boligforening, en lokal politimand, medlemmer af bestyrelser i lokale foreninger, trænere fra sportsklubber, kommunalt ansatte i ungdomsklubber, personale på den lokale skole eller helt andre personer, alt efter hvem det kunne være frugtbart at gå i dialog med. Det er dog helt afgørende, at de deltagende parter ikke kommer til at blokere for den nødvendige tillid. Mødet skal kunne gennemføres som en Safe Space-dialog, hvor man tør udtrykke sig åbent, og uden at det bliver til en konfrontation. Og dette kan være vanskeligt, hvis deltagerne repræsenterer parter, der er involveret i en form for konflikt, hvor parterne udgøres af en gruppe unge på den ene side, og af en gruppe voksne eller en myndighed på den anden. Det kan også være problematisk, hvis man inviterer to grupper af unge med konfrontationer ind i det samme Safe Space. Tilrettelæggelsen af et Safe Space skal derfor tage højde for situationen ved at bygge på viden om parterne og på en realistisk vurdering af muligheden for at kunne gennemføre en dialog som et reelt Safe Space, der ikke utilsigtet kommer til at virke optrappende for en konflikt.

En Safe Space-dialog er derfor heller ikke nødvendigvis bygget op om forskellige parter med modsatrettede interesser. Det kan ligeså godt være en gruppe af unge, der i et Safe Space får mulighed for at drøfte eller stille spørgsmålstejn ved social kontrol, seksuelle normer, drukkultur eller andre problemfelter, hvor der ikke nødvendigvis er nogen umiddelbar modpart at gå i dialog med. I den sammenhæng er et Safe Space et frirum, hvor der er mulighed for at forholde sig til et emne, det ellers er svært at finde rum til at drøfte på en fornuftig måde, selvom det er vigtigt for de unge. Uanset om en Safe Space-dialog afholdes som et møde mellem ligesindede eller mellem parter med forskellige holdninger og ønsker, er det altid en god ide at sørge for, at de unge har deres egen "voksenstøtte" til stede i et Safe Space. En person, de stoler på, og som de føler, de kan stole på og taler deres sag. Det kunne fx være en klubmedarbejder, en sports-træner eller en anden voksen, som kender til de unge og til problemfeltet, og som de har et godt forhold til.

Moderator (mødeleder)

Da tillid mellem deltagerne i et Safe Space netop er helt central for, at hensigten med et Safe Space kan realiseres, er det vigtigt, at der er en kompetent moderator til stede, der sørger for, at den kommunikation, der finder sted, netop er en reel dialog, og at mødet ikke bliver et rum,

der opfordrer til eller understøtter konflikter, chikane e.l. Moderator skal både have kendskab til den problematik, der skal drøftes, og til de unge, der deltager. Og det er yderst vigtigt, at det er en person, de unge stoler på og har respekt for. Moderatoren har ansvar for at få dialogen i gang og skal kunne navigere i deltageres ytringer og være i stand til at kvalificere dialogen ved at spørge til og udfordre holdninger og argumenter. Moderator skal også sørge for, at alle kan komme til orde, at emnet ikke kører af sporet, og at der holdes en ordentlig tone i dialogen. Det er ligeledes moderatorens opgave at sikre, at alle forstår de regler, der sættes op for det givne Safe Space (se nedenfor). Moderator har ansvar for at få afsluttet dialogen på en ordentlig måde, så deltagerne skilles med en følelse af at have fået noget positivt med sig og ikke frygter efterfølgende negative konsekvenser. Det er derfor vigtigt, at moderator har empati for de unge, er i stand til at anskue problemstillingen objektivt og indtænke både bevæggrunde og andre synspunkter i sin tilgang til opgaven. En coachende tilgang, hvor deltagere opfordres til uddybning af argumenter, refleksion og afsøgning af mulige alternative opfattelser og bevæggrunde er derfor en nødvendig kompetence for en moderator, der skal lede en Safe Space-dialog.

MODERATOR SKAL:

- sætte en klar og tydelig ramme for, hvilke emner der ikke kan drøftes eksempelvis kendskab til begået kriminalitet, overgreb m.v.
- gøre deltagerne klart, at moderator har en skærpet underretningspligt
- have kendskab til problematikken og de unge deltagere
- være en person, de unge stoler på og har respekt for
- få dialogen i gang
- kunne navigere i deltageres ytringer
- kunne spørge til og udfordre holdninger og argumenter
- sørge for, at alle kan komme til orde og at emnet ikke kører af sporet
- sikre en ordentlig tone
- sikre, at alle forstår de regler, der sættes op
- afslutte dialogen, så deltagerne skilles med en følelse af at have fået noget positivt med sig og ikke frygter efterfølgende negative konsekvenser
- have empati for de unge
- kunne anskue problemstillingen objektivt og tænke både bevæggrunde og andre synspunkter ind i sin tilgang til opgaven
- bruge en coachende tilgang, hvor deltagere opfordres til at uddybe argumenter, reflektere og søge alternative opfattelser og bevæggrunde.

SÆRLIGE REGLER OMKRING DIALOG

Der er visse elementer, der skal være opfyldt, for at metoden reelt fungerer som et Safe Space:

- Der bør være en gensidig forståelse af, at der ikke refereres fra mødet
- Fokus er på det, der bliver sagt, og ikke på personen, der siger det
- Enhver ytring skal tages seriøst

Det kan også være relevant at opstille regler vedr. tale-tidslængde, stilhed mellem ytring og respons, at alle deltagere skal have sagt noget, og at man skal øve sig i at opstille argumenter, der strider mod egne holdninger.

Opfølgning og evaluering

Safe Space-dialoger bør være fortrolige, og formålet er ikke nødvendigvis at finde konkrete løsninger. Der er heller ikke noget specifikt krav til evaluering af dialogens forløb eller til opfølgende aktiviteter. Men eftersom facilitator oftest vil være en forening eller en anden aktør tæt på de unge, kan det være oplagt at følge op på dialogen efterfølgende. Formålet hermed kan være at gøre det meningsfuldt at indvillige i at deltage i Safe Space-dialoger generelt, bl.a. ved at man markerer, at dialogens problemfelt ikke er glemt eller ikke længere fortjener fokus. Men man kan også have en målsætning om en konkret opfølgning fx i form af en ny Safe Space-dialog evt. med særligt inviterede interessenter, hvis dette viste sig oplagt ved den første Safe Space-dialog. I en sådan situation bør facilitator (dvs. civilsamfundsaktøren, fx sportsklubben) bringe opfølgningen videre - enten ved selv at fortsætte som facilitator eller ved at overgive rollen til en ny part.

Eksempel på gennemførelse af en Safe Space-dialog

1. Opstart og rammesætning. Moderator (som ikke nødvendigvis repræsenterer den involverede civilsamfundsaktør) sætter scenen ved kort at fortælle om baggrunden for dialogen og for, at civilsamfundsaktøren er involveret. Det tydeliggøres, hvad det er, der skal debatteres, og hvordan debatten skal foregå (herunder eventuelle særligt opstillede spilleregler for dialogen). Hvis myndighedspersoner eller andre udefrakommende personer deltager, skal de præsenteres, og grunden til deres tilstedeværelse skal forklares. Det skal altid understreges, at fortroligheden i det trygge rum ikke gælder ytringer om udførte eller planlagte kriminelle handlinger, så det er klart for alle, at et Safe Space ikke kan dække over kriminalitet. Det skal sikres, at deltagerne har forstået, at moderator af mødet har skærpet underretningspligt. Da Safe Space-dialoger primært er gode at bruge ift. unge, er det ekstra vigtigt at være omhyggelig med at forklare

baggrund og regler for dialogen.

2. Dialogen sættes i gang. Moderator tager ansvar for at starte dialogen. Hvis mødet inkluderer visning af filmklip eller andet, er det moderator, der styrer timing og brug af mediet. Hvis der er forberedt indledende spørgsmål eller andet, tages det i brug for at få startet dialogen.
3. Dialogforløb. Under dialogen har moderator en afgørende rolle i forhold til, at Safe Space-dialogen bliver på sporet, gennemføres efter hensigten og forløber på en tilfredsstillende måde. Moderator må under hele dialogen have fokus på at styre processen, inddrage alle og sørge for, at eventuelt opstillede regler overholdes. Det er vigtigt, at man har været realistisk både i forhold til dialogens længde og de opstillede regler, da det ellers vil være svært at gennemføre forløbet på en tilfredsstillende måde.
4. Opsamling og afslutning. 5-10 minutter før mødets afslutning samler moderator op på dialogen ved kort at resumere de fremkomne synspunkter og eventuelle nye vinkler på problemet eller andet, man bør gå videre med. Moderator skal også sørge for, at ingen brænder inde med væsentlige kommentarer eller spørgsmål, og at alle har haft en mulighed for at ytre sig. Moderator kan desuden spørge til opfattelsen af dialogforløbet, så de unge får mulighed for at kommentere på det, før mødet hæves. Herefter takker moderator for deltagelse og overholdelse af mødets spilleregler, og det er vigtigt her at huske at give de unge ros for deres deltagelse uanset forløb. Herefter hæves mødet.

4.4 Udbytte af Safe Space-dialoger

Safe Space-dialoger skaber mulighed for, at unge i trygge rammer kan komme til orde og luften deres tanker, holdninger og følelser i forhold til problemstillinger, som de ellers ikke har en oplevelse af at kunne debattere uden risiko for stigmatisering, fordømmelse eller mistænkeliggørelse fra deres omgivelser og/eller myndighedernes side. Opfattelsen af, at dette har værdi, bygger på antagelsen om, at folk ofte vælger kun at betro sig til ligesindede eller andre med lignende livsvilkår, hvis de er bange for, hvordan deres ytringer vil blive opfattet og for, om de vil møde modstand og/eller fordømmelse fra deres omverden. For især unge, der netop er i en fase af livet, hvor identitetsdannelse bl.a. skabes ved afprøvning af holdninger, kan dette være uheldigt. Hvis man ikke får afprøvet, udfordret og kvalificeret sine holdninger, men kun bliver bekræftet af ligesindede, mister man chancen for udvikling og for at få et nuanceret syn på tilværelsen. Man bliver muligvis bekræftet i, at det bedst betaler sig at forblive i velkendte miljøer og undgå dialog med mennesker, der har en anden opfattelse.

ØVRIGE OVERVEJELSER:

- Hvordan skal der tages kontakt til de unge, og hvordan skal de inviteres ind? Hvad skal få de unge til at møde op og deltage som ønsket?
- Er der øvrige interessenter, det giver mening at invitere med?
- Hvem vil imødekomme kriterierne for at kunne fungere som en kompetent moderator?
- Er der noget, som de lokale myndigheder kan hjælpe til med? (Fx formidling af kontakt, ressourcer til forplejning eller andet vedr. mødet)
- Hvor skal mødet foregå, hvor føler de unge sig trygge?
- Skal der opstilles særlige regler for Safe Space-dialogen?
- Hvordan skal dialogen sættes i gang, skal der fx forberedes nogle indledende spørgsmål? Er der en film, man kunne starte med at se og efterfølgende tale ud fra?
- Ville det give mening at have et kort oplæg fra en person med særligt kendskab til det problemfelt, dialogen drejer sig om?
- Hvor lang tid skal Safe Space-dialogen vare? Her er det vigtigt at være opmærksom på ikke at overskride grænsen for, hvor lang tid man vurderer, at målgruppen kan holde fokus på situationen og overholde spillereglerne for den givne Safe Space-dialog.

4.5 Mulige udfordringer og kontraproduktive effekter

Der vil altid være en risiko for, at et Safe Space med især unge som målgruppe, ikke får den fornødne opbakning fra målgruppen. Der skal således være noget, der får de unge til at prioritere arrangementet, møde op og deltage konstruktivt. I første instans er det selvfølgelig vigtigt, at udsigten til at deltage er motiverende i sig selv. Det er derfor essentielt at sikre sig, at den problematik, som myndigheder sammen med lokale civilsamfundsaktører har defineret som vigtig for de unge, også er i overensstemmelse med de unges egen opfattelse af, hvad der er vigtigt. Det er desuden en god ide at overveje, om der kan etableres andre motiverende faktorer – det kunne fx være en attraktiv aktivitet i forlængelse af mødet.

Endelig kan der ved brug af metoder, hvor dialog er det bærende element, være en fare for, at deltagerne bliver skuffede i deres forventninger til et muligt udbytte. Skuffede forventninger kan bekræfte mulige opfattelser af, at det ikke kan betale sig at involvere sig i politiske og/eller demokratiske processer, eller at ingen gider lytte til de problemstillinger, de unge kæmper med og har svært ved at håndtere eller finde løsninger på. Det, at Safe Space-dialoger er "sikre" rum for dialog, som

ikke bør have negative konsekvenser i form af stigmatisering, fordømmelse eller handlinger fra myndighedernes side, har endvidere nogle begrænsninger, som man skal være opmærksom på.

Det er svært at gardere sig mod, at ytringer under en Safe Space-dialog efterfølgende kan blive brugt eller misbrugt af de øvrige deltagere på trods af reglen om, at et Safe Space er et fortroligt forum. Angsten for netop dette kan bevirke, at det kan være vanskeligt at få et Safe Space til at fungere; altså at få den fornødne tillid etableret.

Som ved andre arrangementer hvor dialog er omdrejningspunktet, vil der altid være en risiko for, at nogle ønsker at obstruere mødet, skabe splid og hermed øge konfliktniveauet og skabe en negativt forstærkende

virkning. Hvordan man bedst garderer sig mod sådanne kontraproduktive effekter, bør derfor overvejes nøje.

Endvidere skal der selvfølgelig altid skelnes mellem provokerende refleksioner, ytringer af synspunkter og afprøvning af argumenter på den ene side, og oplysninger om udførte eller planlagte kriminelle handlinger på den anden side. Sidstnævnte skal selvfølgelig have konsekvenser og indberettes til myndighederne. Et Safe Space må aldrig fungere som et frirum til at røbe kriminelle handlinger i den tro, at det ikke vil få konsekvenser. Dette er en ufravigelig regel og skal tydeliggøres for deltagerne fra begyndelsen, så alle er orienteret om og forstår hvilke spilleregler, der gælder i det fortrolige rum, som en Safe Space-dialog udgør.

